

Stadsregio Arnhem - Nijmegen:
uitdagingen voor de toekomst

Rabobank. Een bank met ideeën.

Rabobank

Voorwoord

De Stadsregio Arnhem-Nijmegen is, ondanks de crisis van de afgelopen jaren, een economisch gezond gebied. Dat is een van de belangrijke conclusies van het onderzoek van de economische denktank van de Rabobank naar de 'economische conditie' van deze regio.

Ook de toekomst ziet er niet ongunstig uit. In het gebied zijn alle elementen voor een concurrerende regio aanwezig: een gunstige ontwikkeling van de bevolking en van de werkgelegenheid, een over het algemeen financieel gezond bedrijfsleven, een relatief hoog opleidingsniveau van de beroepsbevolking en een uitstekende ligging binnen Nederland en Europa.

Maar uit het onderzoek blijkt óók dat vergelijkbare regio's in het land nog beter presteren. Regio's als Eindhoven en Zwolle weten naar verhouding meer profijt te halen uit hun vestigingsfactoren. De ambitie van de regio Arnhem-Nijmegen om in 2020 de economisch best presterende regio buiten de Randstad te zijn, is nog een grote uitdaging.

De Rabobanken Rijk van Nijmegen, Arnhem en Omstreken en Oost Betuwe hebben op basis van dit onderzoek en gesprekken met een aantal stakeholders een viertal uitdagingen voor de economische toekomst van onze regio geformuleerd. We willen hiermee een bijdrage leveren aan de discussie hoe het nóg beter kan. De economische prestatie van de Stadsregio krijgt in het onderzoek een rapportcijfer van 6,1 – iets hoger dan het landelijk gemiddelde. Maar voor ondernemers is 'een zesje' niet goed genoeg. Wat is er voor nodig om tot een 7 of zelfs een 8 te reiken? We gaan dat gesprek graag met u aan.

Annemarie van den Berg

Directievoorzitter Rabobank Rijk van Nijmegen

Flip Juch

Directievoorzitter Rabobank Arnhem en Omstreken

Peter Waterman

Directievoorzitter Rabobank Oost Betuwe

De Stadsregio
Arnhem-Nijmegen is,
ondanks de crisis van
de afgelopen jaren,
een economisch
gezond gebied.

Vier uitdagingen voor de toekomst

● Haal meer profijt uit de schaalgrootte van het gebied

De Stadsregio Arnhem-Nijmegen is een van de economische kerngebieden van Nederland. Met een totaal van ruim 360.000 banen is de regio de zesde grootste 'werkgever' van Nederland. Ook op het gebied van productie en investeringen staan we in de top tien van Nederland. En met ruim 736.000 inwoners is de Stadsregio Arnhem-Nijmegen een van de grootste bevolkingsconcentraties buiten de Randstad, vergelijkbaar met de agglomeratie rond Eindhoven.

Analyse van het koopgedrag van consumenten, de pendel tussen wonen en werken, de verhuizingen binnen het gebied en de handelstromen tussen bedrijven maakt echter duidelijk dat er in economisch opzicht nog steeds sprake is van twee gescheiden marktgebieden: de regio Arnhem en de regio Nijmegen. Het gebied functioneert nog lang niet als één economisch geheel. Een woningzoekende uit de regio Nijmegen gaat niet snel in de Liemers naar een huis kijken. Arnhemmers gaan niet vaak winkelen in Nijmegen of Wijchen. De meeste handelscontacten tussen bedrijven beperken zich tot de eigen deelregio en de oriëntatie van werkzoekenden reikt al evenmin over de Rijn en de Waal.

Ook in de externe profilering van het gebied is er geen sprake van een sterke samenhang. Een eenduidig economisch profiel van de Stadsregio is niet te geven.

De uitdaging waar we in dit gebied voor staan, is om deze gescheiden markten meer als een geheel te laten functioneren. Zodat ondernemers meer profijt kunnen halen uit de schaalgrootte van de Stadsregio.

● Investeer in de arbeidsmarkt

In de concurrentie tussen regio's zal het aanbod van arbeid – kwantitatief en kwalitatief – een steeds belangrijkere rol gaan spelen. Het 'menselijk kapitaal' wordt voor de concurrentiekracht van de regio net zo belangrijk als goede wegen en woningen. Werkgevers moeten nieuwe werknemers de komende jaren uit een steeds kleinere vijver van arbeidskrachten selecteren.

Babyboomers verlaten de arbeidsmarkt en de huidige potentiële beroepsbevolking is te klein om deze grote groep te vervangen. Vooral in sectoren als zorg en onderwijs zal een grote vervangingsvraag ontstaan. In totaal verlaten de komende tien jaar in deze regio circa 45.000 mensen (de huidige 55-plussers) de arbeidsmarkt. In de meest vergrijsde sectoren (onderwijs en zorg) is dat meer dan één op de vijf werknemers.

Deze ontwikkeling vraagt om een stevige human capital agenda. Een plan waarmee overheden, onderwijs en ondernemers samen zorg dragen voor voldoende en goed gekwalificeerde werknemers. Het arbeidsmarkt vraagstuk moet op regionale schaal worden aangepakt.

De uitdaging waar we in dit gebied voor staan, is om gescheiden markten meer als één geheel te laten functioneren.

● **Stimuleer ondernemerschap en innovatie**

Het onderzoek laat een behoorlijke vitaliteit van het bedrijfsleven zien. Maar in vergelijking met concurrerende regio's is het aantal startende ondernemers laag en blijven nieuwe bedrijven betrekkelijk klein. Ook het aantal octrooiaanvragen en het aandeel banen in Research & Development blijven achter bij regio's als Eindhoven en Delft.

Er is al een aantal initiatieven om innovatie te stimuleren en de uitwisseling van kennis tussen onderwijsinstellingen en ondernemingen te bevorderen, zoals Stichting KiEMT en Gelderland valoriseert!. Maar de indruk van veel stakeholders die geïnterviewd zijn in het kader van het onderzoek, is dat hier nog een schepje bovenop moet om het competitief klimaat in de regio te versterken.

De Stadsregio heeft zowel een universiteit als een groot aantal HBO-instellingen in huis. Toch hebben stakeholders de indruk dat de uitwisseling tussen deze kennisorganisaties en het bedrijfsleven nog meer nieuwe, commerciële producten kan opleveren. Met name het MKB is gebaat bij een verbetering van de kennisuitwisseling. Een breed, laagdrempelig kennisplatform kan een bijdrage leveren aan het stimuleren van innovatie en ondernemerschap.

Ondernemers moeten het voortouw nemen om de economische ontwikkeling hoog op de agenda te krijgen.

● **Zet de regionale samenwerking voort**

De economische prestaties van het bedrijfsleven in de Stadsregio Arnhem-Nijmegen schommelen al jaren keurig op, of iets boven het landelijk gemiddelde. Winstgroei, productiegroei, investeringsgroei en groei van het arbeidsvolume waren iets hoger dan het Nederlandse gemiddelde. Ook heeft het bedrijfsleven een goede liquiditeits- en solvabiliteitspositie en een hoog rendement op het eigen vermogen. Per sector zijn er overigens wel behoorlijke verschillen. Vooral de detailhandel en de bouw voelen momenteel de laagconjunctuur in de bedrijfskas.

De economische positie van de Stadsregio is aanmerkelijk verbeterd ten opzichte van de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Toen stond een groot deel van het gebied nog officieel te boek als 'industriële regio in verval' en lag de werkloosheid gemiddeld vier procentpunten boven het landelijk niveau. Die achterstand mag dan weggewerkt zijn; de economische crisis dwingt ons opnieuw een verbeteringsslag te maken.

De samenwerking in de Stadsregio heeft onmiskenbaar vruchten afgeworpen. De vraag is nu niet of, maar hoe we samen verder gaan. De problematiek van de groeiende leegstand van kantoren en winkelruimtes kan alleen effectief worden bestreden op een schaal die de gemeentegrenzen overstijgt. Ook de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de woningmarkt, de valorisatie van kennis en het stimuleren van ondernemerschap vragen om een regionale aanpak. De economische biotoop van burgers en bedrijven stopt immers niet bij de gemeentegrens. Het debat over de toekomst van de Stadsregio moet niet beperkt blijven tot bestuurlijke thema's. Ondernemers moeten het voortouw nemen om de economische ontwikkeling hoog op de agenda te krijgen.

Kerncijfers uit het onderzoek

Werkgelegenheid

- De **werkgelegenheidsontwikkeling** was het afgelopen decennium vergelijkbaar met Gelderland en Nederland.
- De **groei** is met name gerealiseerd in de zorgsector (+22.000 nieuwe banen), de zakelijke dienstverlening (+6.000) en het onderwijs (+5.000).
- In de landbouw, de industrie, de bouw en bij financiële instellingen **kromp het aantal banen**.

Detailhandel

- De **leegstand** in de winkelmarkt is lager dan in de kantorenmarkt, maar de verhuur van vrijkomende winkels wordt steeds lastiger. De gemiddelde winkelleegstand in de regio bedroeg in 2011 circa 9% en lag daarmee op het landelijke gemiddelde.
- Randgemeenten hebben te maken met een hoger **leegstandspercentage** dan de gemeenten in de stedelijke zone.
- De **koopkrachtbinding** is vooral in Arnhem en Nijmegen relatief groot (74% resp. 77%), gevolgd door de gemeenten Beuningen, Lingewaard, Millingen aan de Rijn, Montferland en Overbetuwe (tussen de 70% en 76%).
- Circa 32% van alle **winkelbestedingen** in Arnhem en 22% van Nijmegen komt van consumenten van elders. In de meeste gevallen gaat het overigens om consumenten die relatief dichtbij wonen (maximaal 30 autominuten). Alleen de modebranche kent een groter 'verzorgingsgebied'.
- De **detailhandel** in de gemeenten rondom de 'grote steden' profiteert ook van de koopkracht van Arnhemmers en Nijmegenaren. 'Rivier-overschrijdend' winkelgedrag tussen de subregio's Arnhem en Nijmegen is er echter maar weinig.

Vitaliteit van het bedrijfsleven

- Het **regionale bedrijfsleven** heeft in 2011 op het landelijk gemiddelde gepresteerd. De zorg is in vele opzichten de meest vitale sector.
- Het '**rapportcijfer**' voor de economische prestatie van het bedrijfsleven komt uit op een 6,1. De gemiddelde prestatie van het Nederlandse bedrijfsleven is een 6.
- Door positieve regionale effecten is een **productiegroei** van 2,6% gerealiseerd. Regio's als Eindhoven, Utrecht, Flevoland, Zwolle en Amsterdam presteren naar verhouding beter.
- Het grootste deel van de **handelsstromen** tussen bedrijven vindt dicht bij huis plaats. Bedrijven in de Stadsregio doen naar verhouding veel inkopen buiten hun eigen gemeente.
- Bedrijven uit Arnhem hebben naar verhouding veel **inkooprelaties** met bedrijven op de Veluwe en in de Achterhoek. Voor het bedrijfsleven in Nijmegen is de regio Noordoost-Noord-Brabant een aantrekkelijke zakenpartner.
- Het aandeel **starters** is iets lager dan gemiddeld.

Woningmarkt

- Het aandeel **koopwoningen** (57% van de in totaal 315.000 woningen) is in vergelijking met Gelderland en Nederland laag.
- In de periode 2010-2020 zijn er 26.000 **nieuwe woningen** nodig.
- Bij **verhuizing** blijft het merendeel van de bevolking (80%) in de Stadsregio wonen.
- Verhuizingen tussen de **centrum- en de randgemeenten** komen veelvuldig voor. Verhuizingen tussen de regio's Arnhem en Nijmegen zijn er relatief weinig.

Colofon

Auteurs

Cynthia Briesen, Kennis en Economisch Onderzoek, Rabobank Nederland
Paul Baeten, Paul Baeten journalistiek & communicatie

Publicatiedatum

november 2012

In opdracht van

Rabobank Arnhem en Omstreken
info@arnhem.rabobank.nl
www.rabobank.nl/arnhem

Rabobank Oost Betuwe
contact@oostbetuwe.rabobank.nl
www.rabobank.nl/oostbetuwe

Rabobank Rijk van Nijmegen
info@rijkvannijmegen.rabobank.nl
www.rabobank.nl/rijkvannijmegen

Het volledige onderzoeksrapport is te downloaden op de websites van bovengenoemde banken.

© Rabobank, 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande toestemming van Rabobank Nederland.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means without written permission by Rabobank Nederland.